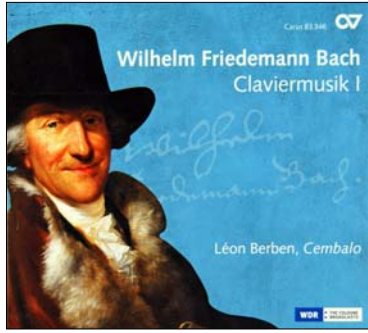


CD KLASSIEK

Een verloren zoon?
Wilhelm Friedemann Bach

Van de vier kinderen uit het eerste huwelijk van Johann Sebastian Bach werden er twee componist, Wilhelm Friedemann en Carl Philipp Emmanuel. Laatstgenoemde trok naar Berlijn en volgde later zijn dooppeter, Georg Philipp Telemann, in Hamburg op.

De oudste zoon, Wilhelm Friedemann (1710-1784), had het zijn leven lang moeilijk om de droom van zijn vader waar te maken. Uiteindelijk slaagde hij erin, want de veel-eisende vader stond borg voor een gedegen opleiding en schakelde hem al jong in als hulpleraar. Bach junior worstelde met zijn haast ingebouwde streven om zijn vader te overtreffen. Dat werd zijn 'glazen plafond'. Misschien dat hij juist daarom altijd naar vrijheid smachtte en dat hij nog het liefst schitterde in het improviseren.

Helaas konden kunstenaars toen nog niet leven van hun vrijheid. Dat kwam pas met Haydn en Mozart, en dan nog. Muzikanten moesten zich plooiën naar de voogden, wereldlijke zowel als kerkelijke heren. Ook daarin lijkt Wilhelm Friedemann op zijn vader, zij het dat die het meestal won van zijn kerkelijke broodheren. In het geval van Bachs oudste liep het evenwel slecht af.

Wilhelm Friedemann vond eerst werk in Dresden, later in het kleinere Halle. Uiteindelijk vertrok hij

in 1764 'om vrijer te kunnen werken', maar buiten wat lesgeven en hier en daar een concert viel er niet veel te rapen. Broer Carl Philipp Emmanuel haalde hem daarop naar Pruisen, waar zijn klavierimprovisaties zeer gunstig werden onthaald. Maar dan verprutste hij het. Onhandig wilde hij de Hofkapellmeister wippen. Uit ellende begon hij daarop manuscripten van zijn vader te verkopen — soms deed hij alsof het om zijn eigen composities ging — en raakte nog meer van de regen in de drop. Uiteindelijk stierf hij in armoede.

Met weinig composities op zijn naam raakte Wilhelm Friedemann al spoedig in de vergetelheid. Dat is ongemeen jammer, want zijn kerkcantates en instrumentaal werk zijn puik. Gelukkig is het platenlabel Carus bezig met een interessante reeks over de zonen Bach. Het vond de Nederlander Leon Berben bereid om de klaviermuziek van Bachs oudste zoon te verkennen. Dat levert met deze eerste cd schitterende muziek op uit de latere, rijpe periode van de componist. Een aantal werken mag zelfs als heuse wereldpremières worden bestempeld, want ze werden nooit eerder opgenomen. In elk geval wordt duidelijk hoe Wilhelm Friedemann Bach trachtte te beantwoorden aan de hoge normen die hij als kind kreeg ingepompt, zij het dat zijn muziek uiteraard verpakt is in een nieuwere vorm en taal. Zijn stijl is gekenmerkt door de overgang van de heel grote complexiteit van de late barok (zoals in het werk van zijn vader) naar de lossere galanterie van zijn eigen tijd. Berben speelt het allemaal met een verrukkelijke vreugde en laat alles fris en naturel klinken. Het geeft ons een idee tot wat de oudste zoon van Johann Sebastian Bach in staat was. (JC)

Wilhelm Friedemann Bach, *Claviermusik I*, door Leon Berben, (cembalo), Carus Verlag (distributie codex), CV 83.346, 22,30 euro.

CD JAZZ

In Holland
Coleman Hawkins

Wie hoorde nog nooit van het legendarische dansorkest *The Ramblers*? Opgericht in 1926, was het Nederlandse ensemble diep in de jaren 1990 nog altijd aan de slag. Vanzelfsprekend in een nieuwe bezetting. Tot 1964 stond het orkest onder de leiding van Theo Uden Marsman, en vóór en na de oorlog produceerde het de ene hit na de andere. *Wie is Loesje* is wellicht de allerbekendste. Maar er waren er veel, veel meer, die trouwens nog tot op vandaag op een trouwe ahang kunnen bogen.

Wat we niet wisten, is dat de beroemde tenorjazzsaxofonist Coleman Hawkins een vijftal jaar optrok met dit Nederlandse orkest, in de periode net vóór de Tweede Wereldoorlog. Toen Theo Uden Marsman hoorde dat de zwarte Hawkins na een tournee in Engeland ook in Duitsland zou optreden, begreep hij dat dit in nazi-Duitsland niet goed zou vallen. Meteen zag hij zijn kans en engageerde het jazzfenomeen in Nederland. Toen *The Hawk* in 1939 nog net op tijd naar de Verenigde Staten terugkeerde, liet hij in Nederland een massa opnames achter. Ze zijn vandaag met de modernste techniek opgepoetst en worden op een alleraardigste dubbel-cd opnieuw uitgebracht. Een ware ontdekking. Niet alleen speelt Coleman Hawkins inderdaad fantastisch, met een heel zoete en milde toon, die je nooit meer vergeet, die *Ramblers* hadden heel wat in hun mars. (JC)

Coleman Hawkins in Holland, Complete Recordings with The Ramblers and Small Groups Featuring Freddy Johnson, 2 cds, Avid Master Series (distributie codex), AMSC 638 1-2, 11 euro.

BOEK ACTUALITEIT

Een journalist achterna
Rudi Vranckx

Velen kennen Rudi Vranckx als de sterreporter van het tv-journaal van de VRT. De afgelopen jaren vertoefde Vranckx vaak in het Midden-Oosten en daarover gaat dit boek. De aanleiding is de tiende verjaardag van de aanslagen van 9/11.

We volgen Vranckx op zijn reportages in de brandhaarden van Irak, Afghanistan en Pakistan. Met hem belanden we ook in Londen en de Verenigde Staten. Op het einde zitten we ook nog midden in het tumult van de Arabische Lente. Allerlei bijzondere ontmoetingen kleuren het verhaal, zo ook met pater Van Vossel, een Vlaamse redemptorist die de christenen in Irak bijstaat.

Eigenlijk is dit boek vooral een egodocument waarin we de wereld zien door de ogen van Rudi Vranckx. Je merkt ook dat het uitschakelen van terroristenleider Osama Bin Laden op 2 mei van dit jaar Vranckx' plannen met dit boek overhoop gooide. De rode draad knapt als het ware af. Wel geeft de auteur een genuanceerd beeld van religie. Voor wie veel in het Midden-Oosten verblijft, kan dat niet anders.

Is dit hét boek over de tien jaar na 9/11? We menen van niet, maar

het is best wel toegankelijke lectuur over een taai onderwerp. (EDS)

Rudi Vranckx, *De vloek van Osama. Tien jaar die de wereld hebben verscheurd*, De Bezige Bij, Antwerpen, 2011, 301 blz., 19,95 euro, ISBN 978 90 8542 307 2.

BOEK GODSDIENST

Wereldgodsdiensten
Stef Desodt

Onderwijzer Stef Desodt neemt ons mee op een verkenning langs de verschillende religies en religieuze bewegingen. Het gods-

dienstige kleurt immers het leven van veel aardbewoners. Geloven geeft zin aan het bestaan en helpt bij het omgaan met de grote levensvragen. Tegelijk is er een grote verscheidenheid aan godsdiensten.

Desodt verzamelt de wezenskenmerken van de verschillende godsdienstige stromingen en legt allerlei begrippen uit. Hij begint niet met de grote religieuze systemen, maar met de oerreligies zoals het sjamanisme en de verdwenen godsdiensten. Op het einde komt ook uitleg over nieuwe religieuze bewegingen.

De drie monotheïstische godsdiensten (jodendom, christendom, islam) krijgen de meeste aandacht. Alles oogt nogal encyclopedisch, maar voor wie eraan zou twijfelen: het religieuze is een boeiende wereld. (EDS)

Stef Desodt, *Zo veel godsdiensten voor die ene God*, Davidsfonds, Leuven, 2011, 228 blz., 22,50 euro, ISBN 978 90 5826 797 9.

BOEK KERK

Remedie voor de Kerk
Hans Küng

Samen met Joseph Ratzinger (vandaag paus Benedictus XVI) was de Zwitserse theoloog en priester Hans Küng (geboren in 1928) een van de jongste deelnemers aan het Tweede Vaticaans Concilie.

Küng publiceerde in de jaren 1970 vele kritische studies over de katholieke Kerk en haar leerstellingen, bijvoorbeeld over het priesterambt, het celibaat, anti-conceptie en abortus. Met name zijn boek over de pauselijke onfeilbaarheid bracht hem in aanvaring met het Vaticaan. In 1979 dreigde de Duitse bisschoppenconferentie hem zijn leerbevoegdheid te ontnemen, wat in 1980 daadwerkelijk gebeurde. Küng verliet zijn leerstoel in het

Duitse Tübingen en richtte in 1980 een instituut voor oecumenisch onderzoek op.

Naar eigen zeggen is dit het boek dat de auteur liever niet had geschreven. In een samenhangend betoog wil hij echter stelling nemen tegenover de huidige en toekomstige situatie in de Kerk. Volgens hem is de grote gemeenschap van de katholieke Kerk ernstig ziek. Ze zou lijden aan het Romeinse machtsysteem, gekenmerkt door een machts- en waarheidsmonopolie.

Als een soort arts onderzoekt de theoloog de ziekte, stelt een diagnose en suggereert een therapie. De basis van zijn methode is vooral de herinnering aan hoe het zo gekomen is, wat er fout liep en daarvoor wil hij veruggaan in de geschiedenis.

De grote thema's uit Küngs werk passeren de revue, vooral dan zijn afkeer van het pauselijke instituut en de 'lafheid' van de hiërarchie. Tussendoor vereffent hij persoonlijke rekeningen, vooral dan met zijn gewezen collega Joseph Ratzinger (hij spot met diens voorliefde voor oude gewaden) en ook met mgr. Kurt Koch, de nieuwe 'chef oecumene' van het Vaticaan. Onder de titel *Hoe je 'modo Romano' carrière kan maken*, vertelt Küng hoe Koch evolueerde van een progressief theoloog tot Romegetrouwe kardinaal. Tussen de lijnen door suggereert hij dat kardinaal Koch wellicht homo-

seksueel is. Weinig gepast.

Küngs therapie voor de Kerk bestaat uit hervormingsmaatregelen die niet nieuw klinken (aanschaffing verplicht celibaat, toegang van vrouwen tot het ambt, tafelgemeenschap met de protestanten, democratischer bischopskeuze, een nieuw oecumenisch concilie), maar we moeten wel zeggen dat hij ongemeen boeiend kan schrijven. Sommigen beweren dat de katholieke kerkgemeenschap vandaag een tweestromenland is. Afhankelijk van aan welke rivier de lezer zich bevindt, zal hij of zij dit boek kunnen smaken. (EDS)

Hans Küng, *Is de Kerk nog te redden?*, Ten Have, Amsterdam, 2011, 19,90 euro, 2011, ISBN 978 90 2596 166 4.